

RESULTAT

Genital herpes inverkan på ungdomars och vuxnas livskvalitet (n = 17 studier)¹

- Personer som fick återkommande symtom av en herpesinfektion led av betydande psykosocialt illamående (n = 10) och upplevde att deras livskvalitet försämrades (n = 3).
  - Särskilt personer som hade upplevt mer än sju symtomperioder rapporterade om sämre livskvalitet jämfört med personer som hade upplevt symtom mer sällan.
  - Personer som upplevde svår smärta och obehag på grund av en herpesinfektion rapporterade om sämre livskvalitet jämfört med personer som inte upplevde smärta eller vars smärta var lindrig eller måttlig.
- Acceptansfärdigheter, det vill säga förmågan att möta livets utmaningar som de är, var förknippade med bättre livskvalitet. Däremot var förnekelse som försvarsmetod, det vill säga förnekelse eller förringande av verkligheten, förknippad med sämre livskvalitet (n = 1).
- Stödet från andliga aktörer var förknippat med bättre livskvalitet och stödet från internet med sämre livskvalitet (n = 1).
- Upplevelse av stigma orsakat av genital herpes var förknippat med sämre livskvalitet (n = 1)
- Intensiteten av de psykiska symtomen som anknyter till livskvaliteten var förknippade med oron över att smittan eventuellt överförs till sexpartnern och orons omfattning,

BAKGRUND

Genital herpes är en vanligt förekommande könssjukdom i Finland och minst 20 procent av befolkningen uppskattas bära på detta virus. De flesta bärare har dock inga symtom, och även om användning av kondom minskar risken för smitta ger den inte ett fullständigt skydd. Virusläkemedel botar inte en herpesinfektion, men de kan förkorta symtomens varaktighet. Förebyggande medicinering kan minska symtomens förekomstfrekvens och smittsamhet.²⁻⁴ Personer som har en könssjukdom, såsom genital herpes, upplever att sjukdomen påverkar deras välbefinnande på många olika sätt, och effekterna beror både på individen och på sjukdomen^{5,6}. Det är viktigt att förstå vilken inverkan genital herpes har för att kunna ge individuellt och övergripande stöd till personer som insjuknat i genital herpes.

Metoder som förbättrar livskvaliteten för personer med genital herpes¹

• *Läkemedelsbehandling av herpes*

- förbättrade den sjukdomsrelaterade livskvaliteten (n = 5)

Effekten observerades under uppföljningsperioden på sex månader hos personer som hade infekterats med Herpes simplexvirus typ 2 (HSV-2). Däremot sågs ingen effekt hos patienter som infekterats med Herpes simplexvirus typ 1 (HSV-1), vilket kan bero på studiepopulationens lilla storlek. Man märkte inga avsevärda skillnader mellan olika läkemedel.

• *Kortvarig kognitiv beteendeterapi*

- De som deltog i kortvarig kognitiv beteendeterapi rapporterade om bättre livskvalitet jämfört med de som deltog i kortvarig psykoterapi eller i självvårdsprogram (n = 1).

Individuella upplevelser av livskvaliteten hos personer med genital herpes* kan vara¹:

- Livet med sjukdomen upplevs som svårt (n = 1)
- Sjukdomen upplevs som ett hinder för lycka (n = 1)
- Sjukdomen upplevs orsaka skam (n = 1)
- Sjukdomen upplevs förstöra livet (n = 1)
- Diagnosen är ständigt i åtanke (n = 2)
- Man förhåller sig pessimistiskt till sjukdomsförloppet (n = 1)
- Insjuknande i genital herpes orsakar ilska (n = 4)
  - Känslan kan riktas mot den person som man blivit smittad av.
- I sällsynta fall kan sjukdomen leda till självdestruktiva tankar (n = 1)

*Beskrivande resultat från frågeformulären

Betydelsen av genital herpes i ungdomars och vuxnas liv (n = 3 studier**)¹

Det kan vara problematiskt för personer med genital herpes att berätta om sjukdomen

- **Parrelationens kvalitet upplevdes påverka beslutet om att berätta om sjukdomen**
  - Hur värdefull man ansåg människorelationen spelade en stor roll. Det var osannolikt att man avslöjade sjukdomen med tillfälliga sexpartner och mer sannolikt i långvariga parrelationer.
- **Diagnosen genital herpes beskrevs orsaka en upplevelse av stigma hos insjuknade**
  - Genital herpes förknippades med uppfattningen om sexuell aktivitet med flera partner, trots att uppfattningen inte stämmer med verkligheten.
  - Personer med genital herpes upplevde sig diskriminerade och såg sjukdomen .
- **Diagnosen genital herpes upplevdes påverka människorelationer på många sätt**
  - Vänners skämt och negativa kommentarer kunde ge upphov till känslor av utanförskap och såra.
  - De insjuknade beskrev att de eventuellt hade sökt psykologiskt stöd eftersom de upplevde att de inte fick tillräckligt stöd av sina kamrater.
  - Om vännerna var oroliga för smitta vid icke-sexuella kontakter, till exempel i samband med delat badrum, skapade det spänningar i människorelationerna.
- **Genital herpes upplevdes kunna ha en negativ inverkan på arbetet och studierna**
  - Smärta i samband med den akuta symtomfasen kunde försämra rörligheten och koncentrationsförmågan.
  - Genital herpes kunde leda till störande, deprimerande tankar som upplevdes påverka koncentrationsförmågan negativt.
- **Att insjukna i genital herpes förknippades med rädsla för att bli avvisad**
  - Tanken på att bli avvisad för personer med genital herpes var skrämmande. De kunde skydda sig genom att inte berätta om sin sjukdom, vilket orsakade en moralisk inre kamp. Detta förknippades med tankar om skuld, rädsla, att bli övergiven eller isolerad samt en önskan om godkännande.
  - På grund av genital herpes kunde man förbli i trevliga men otillfredsställande parrelationer, eftersom det med viruset ansågs osannolikt att hitta en ny partner.

Diagnosen genital herpes upplevdes ha en avsevärd känslomässig inverkan på individen

- **Diagnosen fick de insjuknade att känna sig moraliskt fördärvade**
  - De insjuknades tankar om sjukdomen kretsade kring ett moraliskt misstag och straff, särskilt på grund av att sjukdomen är livslång.
  - Tanken om att bli avvisad förknippades med avvikande sexuellt beteende, lösa förhållanden och allmän morallöshet, även om de insjuknade själva inte identifierade sitt beteende som sådant.
- **Genital herpes försvagade upplevelsen av sexuell njutning**
  - Särskilt de som smittats i samband med sina första sexuella förbindelser kunde berätta om tillbakadragenhet, rädsla och förlorat sexuell intresse.
  - Insjuknandet i genital herpes upplevdes allmänt påverka förhållningssättet till andra människor och människorelationer, vilket minskade den emotionella känsligheten.
  - Den vanligaste känslomässiga reaktionen var depression, men sjukdomen kunde också leda till ilska.
  - Många upplevde genital herpes som en personlig begränsning som förknippades med upplevelsen av att förlora en del av det egna jaget

****Med personer som lider av genital herpes och personer som insjuknat avses i detta sammanhang deltagare i kvalitativa undersökningar som ingår i översikten (n = 49).

Vilken inverkan har genital herpes på ungdomars och vuxnas livskvalitet?

ANVÄNDBARHET I FINLAND

I Finland kan resultaten utnyttjas i alla de social- och hälsovårdsenheter där man möter personer som har insjuknat i genital herpes samt för kompetensutveckling och undervisning för yrkespersoner inom social- och hälsovården. Hänsyn till sexuell hälsa utgör en viktig del av social- och hälsovårdstjänsterna, och flera modeller har utvecklats för att ta upp ämnet till diskussion. Dessa modeller tar hänsyn till varje kunds individuella behov av rådgivning och handledning samt ämnesrådets känslighet⁷. I Finland kan personer också hänvisas till en sexualrådgivares eller sexualterapeuts mottagning som en del av offentliga och privata social- och hälsovårdstjänster.

DEN URSPRUNGLIGA PUBLIKATIONEN

1. **Bennett C, Rebafka A, Carrier J, Cook S, Edwards D.** Impact of primary and recurrent genital herpes on the quality of life of young people and adults: a mixed methods systematic review. *JBI Evidence Synthesis* 2022; 20(6): 1406–1473.

***Översiktens kvalitet: 10/10, JBI: Checklist for Systematic Reviews and Research Syntheses.

ANDRA ANVÄNDA KÄLLOR

2. **Hiltunen-Back E.** Sukuelinherpes (genitaaliherpes) miehellä. www.terveyskirjasto.fi. Lääkärikirja Duodecim. Kustannus Oy Duodecim. Viitattu 8/2024.
3. **Tiitinen A.** Sukuelinherpes (genitaaliherpes) naisella. www.terveyskirjasto.fi. Lääkärikirja Duodecim. Kustannus Oy Duodecim. Viitattu 8/2024.
4. **Seksitaudit. Käypä hoito -suositus.** Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Suomen Kardiologisen Seuran asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, 2018. Viitattu 8/2024. Saatavilla: www.kaypahoito.fi.
5. **Haapa T, Suominen T, Paavilainen E & Kylmä J.** Experiences of living with a sexually transmitted disease: an integrative review. *Scand J Caring Sci.* 2018; 32: 999–1011.
6. **Haapa T, Suominen T, Koivisto A-M, Kylmä J.** Experiences of living with a sexually transmitted disease: A cross-sectional descriptive survey. *Nord J Nurs Res.* 2019; 39(2): 107–116.
7. **Klemetti R & Raussi-Lehto E.** 2016. Edistä, ehkäise, vaikuta – seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014-2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Opas 33/2014. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-174-7>. Viitattu 8/2024.

MATERIAL OCH METODER

Evidenstipset utgår från en högklassig systematisk översikt som gavs ut 2022¹. Av de 30 studier som inkluderades i översikten var 27 kvantitativt, en kvalitativt och två multimetodiskt utförda. De flesta studier hade utförts i USA (n = 17). Övriga i Storbritannien (n = 6), Kanada (n = 1), Frankrike (n = 1), Indien (n = 1), Sri Lanka (n = 1) och Nederländerna (n = 1). Två var multicenterstudier.¹

I den kvalitativa delen av översikten beskrevs hur unga ≥ 15 år och vuxna som lider av symtomatisk genital herpes upplever livet med sjukdomen. I den kvantitativa delen av översikten undersöktes vilka medicinska och icke-farmakologiska metoder påverkade symtomatiska personers välbefinnande. Evidenstipset beskriver beskrivande resultat relaterade till den primära utfallsvariabeln (livskvalitet). De kvalitativa resultaten hade syntetiserats med metaaggregation. På grund av forskningsmaterialets heterogenitet hade analysen av det kvantitativa materialet gjorts i beskrivande format. Det kvalitativa och kvantitativa materialet kombinerades slutligen i tillämpliga delar med metoder för konfigurering och analys. Översiktens metodologiska genomförande beskrivs närmare i den ursprungliga publikationen¹. Översiktens kvalitet bedömdes enligt JBI:s verktyg för kritisk bedömning av systematiska översikter.^{***}

SAMMAN- FATTNING

Genital herpes kan avsevärt försämra välbefinnandet, livskvaliteten och människorelationer. För att lindra symtomen och förbättra livskvaliteten i den aktiva fasen av genital herpes är läkemedelsbehandling den primära behandlingsmetoden. Det är viktigt att yrkespersoner inom social- och hälsovården är medvetna om könssjukdomens omfattande, mångfacetterade och långsiktiga effekter på de insjuknade personernas liv. De insjuknade bör erbjudas möjlighet till individuellt stöd och rådgivning genom att tillämpa metoder som för ämnet på tal. Behovet av stöd bör bedömas särskilt vid upprepade symtomatiska faser av genital herpes.

FÖRFATTARE

- 1 **Arbelius, Anna-Kaisa**¹, sjukskötare, HvM-studerande
- 2 **Raitaniemi, Iris**¹, hälsovårdare, HvM-studerande
- 3 **Loukasmäki, Jaana**¹, barnmorska, HvM-studerande
- 4 **Hänninen, Saara**², sjuksköterska, YH-studerande
- 5 **Immonen, Kati**², bioanalytiker, HvM, överlärare
- 6 **Räisänen, Sari**³, barnmorska, sexualrådgivare, HvD, docent, lektor

Redigering: Silja-Elisa Eskolin⁴, yngre forskare ja Mira Palonen⁴, äldre forskare

¹Uleåborgs universitet, ²Uleåborgs yrkeshögskola (OAMK), ³Yrkeshögskolan Laurea, ⁴Stiftelsen för vårdforskning sr